

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

17 mai 2022

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code
d'instruction criminelle, accordant au prévenu
ou à la partie civilement responsable
un délai supplémentaire de 10 jours
pour introduire un appel subséquent,
en cas d'appel de la part du ministère public
ou de la partie civile et
modifiant les règles relatives
à la notification aux parties de l'appel**

(déposée par Mme Vanessa Matz et consorts)

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

17 mei 2022

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Wetboek
van strafvordering, teneinde de beklaagde
of de burgerrechtelijk aansprakelijke partij
een bijkomende termijn van tien dagen
toe te kennen om een navolgend hoger
beroep in te stellen wanneer hoger beroep
werd ingesteld door het openbaar ministerie
of door de burgerlijke partij, alsook tot
wijziging van de regels inzake de kennisgeving
van het hoger beroep aan de partijen**

(ingediend door mevrouw Vanessa Matz c.s.)

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	: Parti Socialiste
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
CD&V	: Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
Vooruit	: Vooruit
Les Engagés	: Les Engagés
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	: Indépendant - Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkorting bij de nummering van de publicaties:	
DOC 55 0000/000	Document de la 55 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 55 0000/000	Parlementair document van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigegekleurig papier)

RÉSUMÉ

Le Code d'instruction criminelle prévoit un délai supplémentaire de 10 jours pour un appel subséquent introduit par le ministère public ou la partie civile, après l'appel du prévenu ou du civilement responsable. Cependant, une telle possibilité n'est pas accordée au prévenu ou au civilement responsable en cas d'appel du ministère public ou de la partie civile.

La proposition de loi vise donc à accorder une possibilité similaire pour le prévenu ou le civilement responsable afin de respecter le principe d'égalité des armes. Elle permet ainsi de corriger le caractère inconstitutionnel des articles 203, 204 et 205 du Code d'instruction criminelle, tels qu'il sont rédigés à l'heure actuelle.

Elle précise également les modalités par lesquelles les autres parties seront avisées en cas d'appel afin que toutes les parties concernées puissent être informées suffisamment tôt.

SAMENVATTING

Nadat de beklaagde of de burgerrechtelijk aansprakelijke partij hoger beroep heeft ingesteld, beschikt het openbaar ministerie of de burgerlijke partij op grond van het Wetboek van strafvordering over een bijkomende termijn van tien dagen om navolgend hoger beroep in te stellen. De beklaagde of de burgerrechtelijk aansprakelijke partij kan op die bijkomende termijn daarentegen geen aanspraak maken wanneer het hoger beroep werd ingesteld door het openbaar ministerie of door de burgerlijke partij.

Dit wetsvoorstel beoogt derhalve in een gelijkaardige mogelijkheid te voorzien voor de beklaagde of voor de burgerrechtelijk aansprakelijke partij, teneinde het beginsel van de wapengelijkheid in acht te nemen. Aldus zou de ongrondwettigheid van de vigerende artikelen 203, 204 en 205 van het Wetboek van Strafvordering worden weggewerkt.

Het wetsvoorstel strekt voorts tot verduidelijking van de nadere regels volgens dewelke de andere partijen van het hoger beroep in kennis worden gesteld, opdat alle betrokken partijen tijdig worden geïnformeerd.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Depuis la loi dite “Pot-Pourri II”, lorsque le prévenu ou le civilement responsable interjette appel, le ministère public et la partie civile disposent d’un délai supplémentaire de 10 jours pour former un appel subséquent.

Dans la pratique, il est courant que le ministère public réagisse à l’appel du prévenu en formant appel à son tour, afin de permettre à la juridiction d’appel d’aggraver la peine.

Lors de la dernière réforme législative, on voulait ainsi éviter que le ministère public se retrouve piégé par un appel interjeté *in extremis* par le prévenu ou par la partie civilement responsable. Le scénario inverse n’a cependant pas été prévu, celui dans lequel le prévenu ou la partie civilement responsable se retrouve piégé par un appel interjeté *in extremis* par le ministère public ou la partie civile.

Avant l’instauration du système de griefs par la loi dite “pot-pourri II”, ce scénario ne risquait pas de poser de problème. L’appel interjeté par le ministère public entraînait automatiquement un tout nouvel examen de l’affaire. Même lorsque seul le ministère public avait formé appel, une condamnation pouvait toujours être transformée en acquittement. Le prévenu ne devait donc pas interjeter appel de manière distincte.

L’instauration du système de griefs a toutefois fondamentalement changé la donne. Depuis, le débat devant la juridiction d’appel est limité aux griefs formulés par les parties. Si seul le ministère public interjette appel en invoquant pour unique grief la fixation de la peine, la juridiction d’appel ne peut plus se pencher sur la question de la culpabilité. Dans ce cas, le débat devant la juridiction d’appel est limité aux griefs soulevés par le ministère public, sans que le prévenu lui-même ou la partie civilement responsable puisse encore formuler des griefs. Un prévenu ou une partie civilement responsable peut donc désormais, effectivement, se retrouver piégé par un appel formé *in extremis* par le ministère public ou la partie civile.

Ce sont les articles 203 et 205 du Code d’instruction criminelle qui désignent les parties qui ont qualité pour interjeter appel et déterminent les délais de recours.

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Sinds de “Potpourri II-wet” beschikt het openbaar ministerie of de burgerlijke partij over een bijkomende termijn van tien dagen om navolgend hoger beroep in te stellen wanneer de beklaagde of de burgerrechtelijk aansprakelijke partij hoger beroep heeft ingesteld.

In de praktijk is het gebruikelijk dat het openbaar ministerie een volghoer opstelt om het appelgerecht de mogelijkheid te bieden de straf te verzwaren.

De recentste wetgevingswijziging strekte er aldus toe te voorkomen dat het openbaar ministerie zou worden verschalkt door een op de valreep ingesteld hoger beroep van de beklaagde of de burgerrechtelijk aansprakelijke partij. Er werd echter geen rekening gehouden met het omgekeerde scenario, namelijk dat de beklaagde of de burgerrechtelijk aansprakelijke partij wordt verschalkt door het hoger beroep dat het openbaar ministerie of de burgerlijke partij *in extremis* instelt.

Vóór de invoering van het grievenstelsel door de Potpourri II-wet kon dat scenario geen probleem opleveren. Het hoger beroep van het openbaar ministerie had automatisch een volledig nieuw onderzoek tot gevolg. Zelfs wanneer enkel het openbaar ministerie een hoger beroep had ingesteld, kon een veroordeling steeds worden omgezet in een vrijspraak. De beklaagde diende dus geen afzonderlijk hoger beroep in te stellen.

De invoering van het grievenstelsel bracht hierin echter fundamenteel verandering. Sindsdien wordt het debat voor het appelgerecht beperkt tot de grieven die de partijen hebben geformuleerd. Indien alleen het openbaar ministerie hoger beroep instelt met de straf-toemeting als enige grief, kan het appelgerecht zich niet meer buigen over de schuldvraag. Het debat voor het appelgerecht wordt in dat geval beperkt tot de grieven van het openbaar ministerie, zonder dat de beklaagde of de burgerrechtelijk aansprakelijke partij zelf nog grieven kan formuleren. Een beklaagde of een burgerrechtelijk aansprakelijke partij kan dus nu wél worden verschalkt door een op de valreep ingesteld hoger beroep van het openbaar ministerie of de burgerlijke partij.

In de artikelen 203 en 205 van het Wetboek van Strafvordering worden de partijen aangewezen die hoger beroep kunnen instellen en worden de beroepstermijnen bepaald.

Comme l'indiquait la Cour de Cassation dans son arrêt du 29 novembre 2017: "en prévoyant qu'après que le prévenu [ou le civilement responsable] a fait appel, le ministère public dispose d'un délai supplémentaire de dix jours pour former appel, l'article 203, § 1er, du Code d'instruction criminelle n'a pas fixé un délai qui s'ajoute de plein droit au délai ordinaire de trente jours, ce délai supplémentaire ayant pour but, lorsque le prévenu a fait appel d'un jugement, de permettre au ministère public d'apprécier s'il y a lieu de former un recours subséquent; dans cette hypothèse, le délai de dix jours prend cours le lendemain de l'appel formé par le prévenu, la loi autorisant ainsi le ministère public à dépasser, le cas échéant, le délai ordinaire de trente jours dont il dispose, en fonction du jour où le prévenu a fait appel".

Quant à lui, l'article 203, § 2, du Code d'instruction criminelle prévoit que la partie civile, contre laquelle un prévenu ou une partie civilement responsable a formé un appel principal, dispose d'un délai supplémentaire de dix jours, qui vient s'ajouter au délai initial de trente jours, pour interjeter appel contre un autre prévenu ou une autre partie civilement responsable qu'elle souhaiterait maintenir à la cause.

L'article 205 du Code d'instruction criminelle précise que le ministère public près la juridiction qui doit connaître de l'appel dispose d'un délai de quarante jours à compter du prononcé du jugement pour notifier son recours.

Cependant, ces possibilités prévues aux articles 203 et 205 n'existent pas pour le prévenu ou la partie civilement responsable, ce qui constitue une violation du principe d'égalité et plus spécifiquement d'égalité des armes. Le principe de l'égalité des armes est un élément fondamental du droit à un procès équitable. Il exige un juste équilibre entre les parties qui, chacune, doivent recevoir une possibilité raisonnable de présenter leur cause dans des conditions qui ne les placent pas dans une situation de net désavantage par rapport à leurs adversaires.

La Cour Constitutionnelle a eu l'occasion de revenir sur ces violations de la Constitution par deux arrêts.

Par son arrêt 96/2019 du 6 juin 2019, elle dispose: "En ce qu'il ne prévoit pas, lorsque le procureur du Roi fait appel d'un jugement contradictoire entre le vingtième

In het arrest van het Hof van Cassatie *de dato* 29 november 2017 wordt het volgende gesteld: "Door te bepalen dat het openbaar ministerie, nadat de beklaagde [of de civielrechtelijk aansprakelijke partij] hoger beroep heeft ingesteld, over een bijkomende termijn van tien dagen beschikt om hoger beroep in te stellen, heeft artikel 203, § 1, Wetboek van strafvordering geen termijn ingesteld die van rechtswege wordt toegevoegd aan de gewone termijn van dertig dagen; die bijkomende termijn heeft immers tot doel het openbaar ministerie in staat te stellen te beoordelen of er grond is een navolgend beroep in te stellen wanneer de beklaagde hoger beroep heeft ingesteld tegen een vonnis; in dat geval vangt de termijn van tien dagen aan op de dag die volgt op het hoger beroep van de beklaagde; aldus staat de wet het openbaar ministerie toe om desgevallend de gewone termijn van dertig dagen waarover het beschikt, te overschrijden naargelang van de dag waarop de beklaagde hoger beroep heeft ingesteld."

Artikel 203, § 2, van het Wetboek van strafvordering bepaalt dan weer dat de burgerlijke partij waartegen een beklaagde of een burgerrechtelijk aansprakelijke partij een hoger beroep richt, bovenop de initiële termijn van dertig dagen beschikt over een bijkomende termijn van tien dagen om hoger beroep in te stellen tegen een andere beklaagde of een andere burgerrechtelijk aansprakelijke partij die zij in de zaak wil doen blijven.

Artikel 205 van het Wetboek van strafvordering bepaalt dat het openbaar ministerie bij het rechtcollege dat van het hoger beroep kennis moet nemen, beschikt over een termijn van veertig dagen om zijn beroep te betekenen, te rekenen van de uitspraak van het vonnis.

Die bij de artikelen 203 en 205 geboden mogelijkheden zijn er evenwel niet voor de beklaagde, noch voor de burgerrechtelijk aansprakelijke partij. Zulks houdt een schending in van het gelijkheidsbeginsel, inzonderheid van het beginsel van de wapengelijkheid. "Het beginsel van de wapengelijkheid is een fundamenteel element van het recht op een eerlijk proces. Het vereist een billijk evenwicht tussen de partijen, die elk een redelijke mogelijkheid moeten krijgen om hun zaak voor te leggen onder voorwaarden die hen niet in een duidelijk nadelige positie ten opzichte van de tegenpartij brengen (EHRM, grote kamer, Regner vs. Tsjechische Republiek, 19 september 2017, § 146)" (zie Grondwettelijk Hof, arrest nr. 103/2021 van 8 juli 2021, considerans B.5).

Het Grondwettelijk Hof is in twee arresten ingegaan op die schendingen van de Grondwet.

In zijn arrest nr. 96/2019 van 6 juni 2019 stelt het Grondwettelijk Hof het volgende: "In zoverre het, wanneer de procureur des Konings tussen de twintigste en de

et le trentième jour du délai d'appel, un délai analogue pour le prévenu, l'article 203, § 1er, du Code d'instruction criminelle, lu en combinaison avec l'article 204 du même Code, viole les articles 10 et 11 de la Constitution, lus en combinaison avec l'article 6, paragraphe 1, de la Convention européenne des droits de l'homme."¹

Par son arrêt 103/2021 du 8 juillet 2021, elle dispose: "L'article 205 du Code d'instruction criminelle viole les articles 10 et 11 de la Constitution, lus en combinaison avec l'article 6, paragraphe 1, de la Convention européenne des droits de l'homme, en ce que, lorsque le ministère public a limité son appel à certaines parties du jugement rendu en première instance, cet article n'offre pas au prévenu qui n'a pas interjeté appel en vertu des articles 203 et 204 du même Code un délai supplémentaire de dix jours à compter du lendemain de la signification de cet appel pour réagir à cet appel en formant appel à son tour."²

Cette proposition de loi entend offrir ces possibilités d'appel au prévenu ou au civilement responsable.

Par ailleurs, comme le relève la Cour Constitutionnelle, l'absence d'un délai supplémentaire de 10 jours est encore aggravée par le fait qu'aucune disposition législative n'exige que le prévenu soit informé de la déclaration d'appel du ministère public autrement que par la citation à comparaître devant la juridiction d'appel, qui peut n'être signifiée au prévenu que bien plus tard. À l'inverse, le ministère public est informé par le greffe le jour du dépôt par le prévenu de la requête d'appel.

dertigste dag van de beroepstermijn hoger beroep instelt tegen een op tegenspraak gewezen vonnis, niet voorziet in een analoge termijn voor de beklaagde, schendt artikel 203, § 1, van het Wetboek van strafvordering, in samenhang gelezen met artikel 204 van hetzelfde Wetboek, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens."¹.

In zijn arrest nr. 103/2021 van 8 juli 2021 stelt het Grondwettelijk Hof het volgende: "Artikel 205 van het Wetboek van strafvordering schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 6, lid 1, van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, in zoverre het, wanneer het openbaar ministerie zijn beroep heeft beperkt tot bepaalde gedeelten van het in eerste aanleg gewezen vonnis, voor de beklaagde die geen beroep heeft aangetekend op grond van de artikelen 203 en 204 van hetzelfde Wetboek, niet voorziet in een bijkomende termijn van tien dagen die volgen op de datum van de betekening van dat hoger beroep om volgeroep in te stellen."².

Dit wetsvoorstel beoogt die mogelijkheden tot hoger beroep te bieden aan de beklaagde of aan de burgerrechtelijk aansprakelijke partij.

Het Grondwettelijk Hof wijst er voorts op dat de niet-beschikbaarheid van een bijkomende termijn van tien dagen nog wordt verergerd door het feit dat geen enkele wetsbepaling vereist dat de beklaagde anderszins van de verklaring van hoger beroep van het openbaar ministerie op de hoogte wordt gebracht dan via de dagvaarding om voor het gerecht in hoger beroep te verschijnen, die mogelijk pas heel wat later aan de beklaagde wordt betekend. Omgekeerd wordt het openbaar ministerie op de dag van de neerlegging, door de beklaagde, van het verzoekschrift tot hoger beroep door de griffie op de hoogte gebracht.

¹ Considérant B9.

² Dispositif final, page 12.

¹ Considerans B.9.

² Slotbepaling, blz. 12.

De même, rien n'est prévu à l'heure actuelle afin de prévenir les parties civiles de l'introduction d'un appel. Dans le cadre d'une meilleure information des parties civiles, il convient de prévoir que les parties seront avisées par le greffe dans les 7 jours de l'introduction de l'appel. Cela notamment pour éviter le choc ressenti lorsque l'on apprend que son dossier fait l'objet d'un appel via la citation qui peut intervenir bien plus tard, avec le risque de voir dépassé le délai permettant de maintenir des prévenus à la cause par un appel.

Vanessa MATZ (Les Engagés)
Maxime PRÉVOT (Les Engagés)
Georges DALLEMAGNE (Les Engagés)

Evenzo bestaat er momenteel geen regeling om de burgerlijke partijen ervan in kennis te stellen dat een hoger beroep is ingesteld. In het kader van een betere voorlichting van de burgerlijke partijen is het wenselijk ervoor te zorgen dat de griffie binnen zeven dagen nadat het hoger beroep is ingesteld, de partijen daarvan in kennis stelt. Zulks moet de betrokkenen de onaangename verrassing besparen dat zij pas bij de dagvaarding – die soms heel wat later kan worden betekend – vernemen dat tegen hun zaak hoger beroep is ingesteld; bovendien bestaat het risico dat de termijn waarbinnen men beklagden via een hoger beroep in de zaak kan doen blijven, verstreken is.

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

Art. 2

Dans l'article 203 du Code d'instruction criminelle, modifié en dernier lieu par la loi du 5 février 2016, les modifications suivantes sont apportées:

1° le paragraphe 1er est complété par l'alinéa suivant:

“Le prévenu ou la partie civilement responsable dispose d'un délai supplémentaire de dix jours pour interjeter appel après avoir pris connaissance de l'appel interjeté par le ministère public ou la partie civile.”;

2° l'article est complété par le paragraphe suivant:

“§ 5. Lorsqu'un appel est interjeté, le greffier le notifie aux parties et à leurs conseils dans un délai de 7 jours, par courrier électronique, par télécopie ou par lettre recommandée à la poste.”

Art. 3

Dans l'article 205 du même Code, modifié en dernier lieu par la loi du 5 mai 2019, dont le texte actuel devient le paragraphe 1er, les modifications suivantes sont apportées:

1° le paragraphe 1er est complété par l'alinéa suivant:

“Le prévenu ou la partie civilement responsable dispose d'un délai supplémentaire de dix jours pour interjeter appel, après que l'appel par le ministère public lui a été notifié.”

2° l'article est complété par le paragraphe 2 suivant:

“§ 2. Lorsque l'appel sera dirigé contre la partie civile, celle-ci aura un délai supplémentaire de dix jours pour interjeter appel contre les prévenus et les personnes civilement responsables qu'elle entend maintenir à la cause.

3° l'article est complété par le paragraphe 3 suivant:

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 203 van het Wetboek van strafvordering, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 5 februari 2016, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° paragraaf 1 wordt aangevuld met een lid, luidende:

“De beklaagde of de burgerrechtelijk aansprakelijke partij beschikt, na kennis te hebben genomen van het door het openbaar ministerie of door de burgerlijke partij ingestelde hoger beroep, over een bijkomende termijn van tien dagen om hoger beroep in te stellen.”;

2° het artikel wordt aangevuld met een § 5, luidende:

“§ 5. Wanneer hoger beroep wordt ingesteld, betekent de griffier dat hoger beroep aan de partijen en aan hun raadslieden binnen een termijn van zeven dagen per e-mail, per fax of bij een ter post aangetekende brief.”

Art. 3

In artikel 205 van hetzelfde Wetboek, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 5 mei 2019, waarvan de huidige tekst § 1 wordt, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° paragraaf 1 wordt aangevuld met een lid, luidende:

“De beklaagde of de burgerrechtelijk aansprakelijke partij beschikt, na de betekening van het hoger beroep ingesteld door het openbaar ministerie, over een bijkomende termijn van tien dagen om hoger beroep in te stellen.”;

2° het artikel wordt aangevuld met een § 2, luidende:

“§ 2. Is het hoger beroep tegen de burgerlijke partij gericht, dan beschikt die partij over een bijkomende termijn van tien dagen om hoger beroep in te stellen tegen de beklaagden en tegen de burgerrechtelijk aansprakelijke personen die zij in de zaak wil doen blijven.”;

3° het artikel wordt aangevuld met een § 3, luidende:

“§ 3. Lorsqu’un appel est interjeté, le greffier le notifie aux parties et à leurs conseils dans un délai de 7 jours, par courrier électronique, par télécopie ou par lettre recommandée à la poste.”

Art. 4

La présente loi entre en vigueur le premier jour du sixième mois qui suit celui de sa publication au *Moniteur belge*.

21 avril 2022

Vanessa MATZ (Les Engagés)
Maxime PRÉVOT (Les Engagés)
Georges DALLEMAGNE (Les Engagés)

“§ 3. Wanneer hoger beroep wordt ingesteld, betekent de griffier dat hoger beroep aan de partijen en aan hun raadslieden binnen een termijn van zeven dagen per e-mail, per fax of bij een ter post aangetekende brief.”

Art. 4

Deze wet treedt in werking op de eerste dag van de zesde maand na die waarin ze is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad*.

21 april 2022